

STANDARDY LÉČBY DĚTSKÝCH ZLOMENIN

Preamble

Zlomeniny na rostoucím skeletu v dětském věku se odlišují od zlomenin dospělých v mnoha faktech:

1. dětská kost má jiné *biomechanické vlastnosti* než kost dospělého. Je pružnější a měkčí, dochází ke zvláštním typům zlomenin (zlomeniny z ohnutí, „torus“, typu vrbového proutku, apod.)
2. základní rozdíl vychází z *faktu růstu*. Dětská kost roste několika mechanismy, nejen z fyziky. Poranění růstové ploténky je zcela samostatnou kapitolou, k ovlivnění růstu však dochází i po metafyzárních a diafyzárních zlomeninách.
3. části rostoucího skeletu, zvláště v okolí kloubů *jsou chrupavčité a RTG diagnostika* dětských zlomenin je tím zřízena.
4. dětské kosti mají velkou *schopnost remodelace poúrazových deformací*. I když existují určitá velmi složitá kritéria na odhad remodelačních schopností dětské kosti, je tento pochod zcela individuální a jeho předpověď patří k největším uměním zkušeného dětského traumatologa.
5. u dětí *dochází jen zřídka k luxacím kloubů*. Je to dáno podstatně větší pevností vazů, která několikanásobně převyšuje odolnost fyziky i kostní tkáně.
6. dětské zlomeniny mají zcela *odlišnou etiologii a incidenci* nežli poranění dospělých. Převažují zlomeniny předloktí, velmi závažná jsou poranění v okolí lokte, zatímco zlomeniny proximálního femuru jsou zcela raritní.
7. pro mnohé z těchto odlišností a hlavně z důvodů přítomnosti růstové chrupavky není možné použít ke klasifikaci dětských zlomenin schémat užívaných u dospělých.
8. základem *léčby* dětských zlomenin je konzervativní postup. K operaci je v současné

době indikováno méně než 10% zlomenin. Existují však jasné absolutní i relativní indikace k primární operační léčbě.

9. velký je také rozdíl v *poúrazové rehabilitaci*. Děti se rozcvičují podstatně rychleji a snáze než dospělí, ale zdaleka neplatí, že spontánní pohybová aktivita dítěte dostahuje k plnému obnovení funkce končetiny po zlomenině. Některé hyperemizující procedury mohou být včasné rehabilitaci u dětí škodlivé.

STANDARDY

ZLOMENINY PŘI POLYTRAUMATU A VÍCEČETNÉ ZLOMENINY

Optimální postup: urgentní provizorní stabilizace úlomků. Timing definitivní stabilizace se řídí věkem, typem zlomeniny a stavem pacienta. Přednost má řešení kraniocerebrálního a dutinového traumatu. Optimální postup je primární směřování poraněných dětí RZS na specializované pracoviště dětské traumatologie (Centrum dětské traumatologie) nebo sekundární překlad po stabilizaci.

Transport poraněných: nutná adekvátní imobilizace zlomenin a dostačující analgezie (anestezie). Výjimečně nutná i trakce během transportu!

FYZÁRNÍ PORANĚNÍ

Klasifikace: Salter a Harris (1. - 5. typ), Rang (6. typ), využití zvláštních popisů klasifikací Ogdenovy, event. Petersonovy

Obecné zásady: separace 1. a 2. Salterova typu spíše konzervativní léčba, u zlomenin epifýz 3. a 4. typu nutná exaktní repozice, obnovení kongruence kloubní a kontinuity fyziky, tedy většinou operační léčba. Po zhojení nutná dispenzarizace po dobu nejméně 1 roku, při podezření na poruchu růstu předat specializovanému pracovišti. Pozor na

poranění rizikových fýz: distální femur a proximální tibia!

Horní končetina

ZLOMENINY TĚLA LOPATKY

Optimální postup: konzervativní léčba vyjma raritních hrubě dislokovaných, event. otevřených zlomenin s poraněním hrudníku. Eventuální operační léčba na specializovaném pracovišti.

FYZÁRNÍ PORANĚNÍ LOPATKY (SEPARACE APOFÝZ ACROMIA, PROC. CORACOIDEUS, HRAN)

Optimální postup: konzervativní léčba, eventuální operační léčba hrubě dislokovaných na specializovaném pracovišti. Ta je raritní a individuální.

ZLOMENINY DIAFÝZY KLÍČKU

Optimální postup: konzervativní léčba.

Variantní léčba: tříštivé zlomeniny s interfragmentem hrozcím perforací kůže operovat na specializovaném pracovišti. Vnitřní fixace dlahou, drátem.

Nevhodný postup: paušální operování

FYZÁRNÍ PORANĚNÍ LATERÁLNÍHO A MEDIÁLNÍHO KONCE KLÍČKU

Poznámka: na rostoucím skeletu neexistuje akromioklavikulární a sternoklavikulární luxace, jde o fyzární poranění.

Optimální postup: konzervativní léčba, při neúspěchu zavřené repozice velké dislokace může být z kosmetické indikace vhodná otevřená repozice a osteosyntéza 1-2 dráty. Na mediálním konci klíčku drát nevhodný, spíše malá dlahu. Operace na specializovaném pracovišti.

SEPARACE PROXIMÁLNÍ EPIFÝZY HUMERU

Klasifikace: Neer a Horwitz podle míry dislokace (1. - 4. st.)

Optimální postup: konzervativní léčba, repozice v „pivotální“ poloze, fixace dle stability úloмок, věku, apod.

Možný postup: zavřená repozice a perkutánní osteosyntéza dráty přímo nebo metodou ESIN. U ireponibilních pro susp. interpozici tkání otevřená repozice na specializovaném pracovišti.

Nevhodný postup: zbytečné otevřené repozice, retrográdní transartikulární osteosyntéza.

ZLOMENINY PROXIMÁLNÍ METAFÝZY HU-MERU

Optimální postup: konzervativní léčba, při dislokaci jednorázová repozice nebo tíhová sádru.

Možný postup: zavřená repozice a perkutánní nitrodřeňová osteosyntéza (ESIN), výjimečně, zvl. u polytraumatu jiný postup na specializovaném pracovišti.

ZLOMENINY DIAFÝZY HUMERU

Optimální postup: konzervativní léčba, u adolescentů a při polytraumatu nitrodřeňová elastická fixace ESIN perkutánní cestou.

Možný postup: u otevřených zlomenin 0-3, event. u polytraumatu zevní fixace, zcela výjimečně dlahu

SUPRAKONDYLICKÉ ZLOMENINY HUMERU

Klasifikace: Kocher (flekční, extenční), Felsenreich-Lubinus (1. - 3. st. podle dislokace), Gartland (1. - 3. st. podle dislokace), Havránek (typy 0. - 5. a., b., c.)

Optimální postup: bez dislokace: sádruvá fixace, dislokované: perkutánní osteosyntéza na specializovaném pracovišti dětské traumatologie. U naprosté většiny extenčních, flekčních i indiferentních zlomenin je možná perkutánní osteosyntéza dle Swensona. U zlomenin vysokých a atypických individuální postup.

Možný postup: konzervativní léčba (repozice a sádru), skeletální trakce za olecranon ulnae.

Nevhodný postup: primární otevřená repozice

Poznámka: zcela nestabilní indiferentní a atypické zlomeniny léčit na specializovaném pracovišti! Otevřená repozice pouze jako

ultimátní řešení při selhání ostatních metod a na specializovaném pracovišti! Primární revize cévy u „pulsless“ zlomeniny stejně jako primární revize nervu není většinou indikována!

INTERKONDYLLICKÉ ZLOMENINY HUMERU

Klasifikace: podle průběhu linie lomu na „T“, „V“, a „Y“. Fyzární poranění podle Saltera a Harrise.

Optimální postup: zavřená nebo otevřená repozice s osteosyntézou eventuálně perkutánní Kirschnerovými dráty nebo dráty se závitkem (FFS). Léčba vhodná na specializovaném pracovišti.

Možný postup: skeletální trakce

Nevhodný postup: dlaha

SEPARACE APOFÝZY ULNÁRNÍHO EPIKONDYLU

Klasifikace: podle míry dislokace (1. - 4. st.)

Optimální postup: otevřená repozice a osteosyntéza (dvěma divergentně zavedenými) Kirsch-nerovými dráty.

Možný postup: fixace šroubkem malého instrumentária, event. dráty se závitkem (FFS)

Nevhodný postup: exstirpace epikondylu, konzervativní léčba při větší dislokaci.

ZLOMENINY RADIÁLNÍ A ULNÁRNÍ ČÁSTI KONDYLU HUMERU 4. SALTEROVA TYPU

Klasifikace: podle dislokace (1. - 3. st.), Milch (podle průběhu linie lomu 1. a 2. typ)

Optimální postup: nedislokované (do 1-2 mm): konzervativně, dislokované: otevřená repozice a vnitřní fixace šroubkem, K-dráty

SEPARACE CELÉ DISTÁLNÍ EPIFÝZY HUMERU 1. - 2. SALTEROVA TYPU

Klasifikace: podle věku a manifestace osifikačních jader (1. - 3. typ)

Optimální postup: nedislokované: konzervativní léčba, dislokované: zavřená nebo otevřená repozice a osteosyntéza nejlépe Kirschnerovými dráty. Na specializovaném pracovišti!

Poznámka: velmi obtížná diagnostika! Předat specializovanému pracovišti!

ZLOMENINY HLAVIČKY RADIA (FYZÁRNÍ, METAFYZÁRNÍ)

Klasifikace: bratří Judetové podle dislokace (1. - 4. stupeň)

Optimální postup: reponibilní: konzervativní léčba nebo perkutánní osteosyntéza vč. nitrodřeňové atypické ESIN; ireponibilní: otevřená repozice a vnitřní fixace (vstřebatelné tyčky, dráty)

Nevhodný postup: exstirpace hlavičky

ZLOMENINY OLEKRANU ULNY

Optimální postup: při dislokaci otevřená repozice a fixace tahovou cerkláží AO

ZLOMENINY DIAFÝZY RADIA A ULNY

Optimální postup: konzervativní léčba, u nestabilních nitrodřeňová perkutánní elastická osteosyntéza ESIN

Možný postup: dlahová osteosyntéza, zevní fixace otevřených zlomenin nebo u víceetážových při polytraumatu

MONTEGGIOVY ZLOMENINY

Klasifikace: Bado (1. - 4. typ + 3 ekvivalenty 1. typu), Pešl (stabilní, potenciálně nestabilní a nestabilní)

Poznámka: u každé solitární zlomeniny diafýzy ulny nutné RTG vyšetření lokte!

Optimální postup: konzervativní léčba, u nestabilních nitrodřeňová perkutánní osteosyntéza ulny. Složitě zlomeniny se zlomeninou krčku radia léčit na specializovaném pracovišti individuálním postupem.

Možný postup: dlahová osteosyntéza ulny, zevní fixace u otevřených

ZLOMENINY DISTÁLNÍHO KONCE RADIA A ULNY (FYZÁRNÍ, METAFYZÁRNÍ)

Optimální postup: konzervativní léčba

Možný postup: výjimečný: perkutánní osteosyntéza Kirschnerovými dráty, zevní fixace ligamentotaxí, otevřená repozice bez osteosyntézy

Nevhodný postup: použití dlahy

ZLOMENINY KARPÁLNÍCH KŮSTEK

Optimální postup: konzervativní léčba, hruběji dislokované předat k individuální léčbě na specializované pracoviště!

ZLOMENINY METAKARPŮ

Optimální postup: konzervativní léčba. Zcela výjimečně osteosyntéza seriových zlomenin. Epifyzární zlomeniny 3. a 4. Salterova typu předat na specializované pracoviště.

ZLOMENINY ČLÁNKŮ PRSTŮ

Optimální postup: separace bazálních epifýz článků: konzervativní léčba. Kondylární zlomeniny článků při dislokaci: operační léčba, perkutánní vnitřní osteosyntéza, zevní fixace. Složitější zlomeniny a malé děti předat na specializované pracoviště.

Zlomeniny páteře

KOMPRESIVNÍ ZLOMENINY

Optimální postup: konzervativní léčba. Při malé kompresi 1 – 3 obratlů klid na lůžku, u seriových zlomenin sádrové lůžko, korzet.

ÚPLNÉ TŘÍŠTIVÉ ZLOMENINY

Optimální postup: Tříštvivé zlomeniny jsou určeny k ošetření na specializovaném pracovišti. Při dislokovaných zlomeninách první pomoc často halo-femorální trakcí. Operační léčba individuálně ve spinálních centrech.

Zlomeniny pánve

AVULZNÍ ZLOMENINY

Klasifikace: (v schematu Keye a Conwella) podle anatomické lokalizace odlišit celkem 6 poranění: spina iliaca ant. sup., inf., jádro ve stříšce acetabula, tuber ossis ischii, tuberculum pubicum a crista ossis ilii

Optimální postup: konzervativní léčba klidem na lůžku

JEDNODUCHÉ ZLOMENINY PÁNEVNÍHO KRUHU, NEDISLOKOVANÉ ZLOMENINY

Optimální postup: konzervativní léčba klidem na lůžku

KOMPLIKOVANÉ ZLOMENINY

Klasifikace: Key a Conwell, Tile

Optimální postup: Komplikované, zvláště dislokované a nestabilní zlomeniny pánve, zvláště pak jsou-li součástí polytraumatu jsou určeny k ošetření na specializovaném pracovišti dětské traumatologie. Při konzervativní léčbě buď klid na lůžku, pánevní závěs, skeletální trakce za femur, apod. Zlomeniny typu „open book“ nebo z boční komprese lze léčit často zevní fixací předního segmentu. Otevřená repozice s vnitřní fixací výjimečně stejně jako vnitřní fixace zadního segmentu.

ZLOMENINY ACETABULA

Klasifikace: (ve schematu Keye a Conwella). Odlišit zlomeniny stříšky (při luxaci), „luxační“ zlomeniny spodiny a poranění ypsilonové chrupavky. Zde dva typy: 1. Zlomeniny dosahující či křížící Y-chrupavku; 2. Separace v Y-fýze.

Optimální postup: léčba na specializovaném pracovišti dětské traumatologie. V úvahu připadá při konzervativní léčbě jednorázová repozice, fixace ve spice, skeletální trakce. Operační léčba raritní.

Dolní končetina

ZLOMENINY PROXIMÁLNÍHO FEMURU:

1. AVULZE TROCHANTERŮ

Optimální postup: Avulze malého trochanteru: konzervativní léčba klidem na lůžku, avulze velkého trochanteru buď konzervativně, nebo při současné bazicervikální zlomenině osteosyntéza tahovou cerkláží.

2. ZLOMENINY KRČKU FEMURU

Klasifikace: Delbet a Colonna (1. - 4. typ podle linie lomu).

Optimální postup: pouze zcela nedislokované konzervativně, lehká náplastová nebo skeletální trakce asi na 3 týdny vhodná. Při jakékoli dislokaci léčba na specializovaném pracovišti dětské traumatologie, indikována osteosyntéza přísně šetřící fyzu.

Poznámka: je indikováno časné ošetření dislokované zlomeniny, nikoli však na úkor kvality (tj. zkušený dětský traumatolog).

ZLOMENINY DIAFÝZY FEMURU U DĚTÍ DO 2-3 LET VĚKU, 15-20 KG HMOTNOSTI

Optimální postup: konzervativní léčba vertikální kožní náplastovou trakcí podle Bryanta

Možný postup: jednorázová repozice a sádrová spika, skeletální trakce, zcela výjimečně a pouze na specializovaném pracovišti osteosyntéza

Nevhodný postup: primární operační léčba

ZLOMENINY DIAFÝZY FEMURU U DĚTÍ OD 3-12 LET O HMOTNOSTI 20-50 KG

Optimální postup: konzervativní léčba skeletální trakcí.

Možný postup: nitrodřeňová elastická fixace ESIN, zevní fixace

Nevhodný postup: až na speciální výjimky dlaha

ZLOMENINY DIAFÝZY FEMURU U ADOLESCENTŮ NAD 50 KG

Optimální postup: nitrodřeňová elastická fixace ESIN, zevní fixace při otevřených zlomeninách a ztrátových poraněních

Možný postup: dlaha, skeletální trakce

Nevhodný postup: až na speciální výjimky zajištěný hřeb

PORANĚNÍ DISTÁLNÍ FÝZY FEMURU

Optimální postup: u nekomplikovaných konzervativní léčba, komplikované zlomeniny přeložit na specializované pracoviště. Zde možná zavřená repozice s perkutánní osteosyntézou dráty, otevřená repozice s osteosyntézou dráty, šrouby nebo dráty se závitem (FFS)

Poznámka: jde o rizikové poranění, až v polovině případů následuje porucha růstu. Nutná dispenzarizace do 2-3 let po poranění!

PORANĚNÍ KOLENNÍHO KLOUBU

1. při symptomech prostého hematrosu s negativním RTG nálezem: konzervativní léčba, punkce, imobilizace. Selektivně diagnostická-terapeutická artroskopie.

2. osteochondrální zlomeniny: artroskopie, dle nálezu exstirpace fragmentu a ošetření spodiny, otevřená repozice většího fragmentu a osteosyntéza vstřebatelným materiálem, apod.

3. luxace pately: repozice, konzervativní léčba, při recidivující krvavé náplni nebo podezření na osteochondrální zlomeninu artroskopie.

4. zlomeniny interkondylické eminence tibie:

Klasifikace: Myers a McKeever (3 typy dle dislokace fragmentu)

Optimální postup: 1. typ konzervativní léčba; 2. a 3. typ otevřená repozice, event. artroskopická a osteosyntéza dráty, šroubkem, vstřebatelným stehem nebo tyčkami, vždy transepifyzárně bez poškození fyzy!

5. avulze tuberositas tibiae:

Klasifikace: Watson-Jones, Ogden (3 typy dle velikosti fragmentu a dislokace)

Optimální postup: nedislokované konzervativně imobilizací, dislokované zlomeniny otevřenou repozicí a vnitřní fixací šroubem, výjimečně jinak.

PORANĚNÍ PROXIMÁLNÍ FÝZY TIBIE

Optimální postup: konzervativní léčba, u komplikovaných zlomenin překlád na specializované pracoviště. Zde nejčastěji zavřená repozice s perkutánní osteosyntézou dráty.

ZLOMENINY PROXIMÁLNÍ METAFÝZY TIBIE

Poznámka: Pozor! hrozí následná valgusní angulační deformita

Optimální postup: překlád na specializované pracoviště. Zde při jakémkoli podezření na interpozici periostu mezi úlomky indikována operační revize linie lomu, extrakce

periostu, a jeho rekonstrukce. Osteosyntéza většinou kontraindikována!

ZLOMENINY DIAFÝZY TIBIE

Optimální postup: konzervativní léčba

Možný postup: nitrodřeňová elastická fixace ESIN, zevní fixace, výjimečně u adolescentů po dokončení růstu zajištěný hřeb

SEPARACE DISTÁLNÍ EPIZÝZY TIBIE 1. A 2. SALTEROVA TYPU

Klasifikace: anatomická Salter a Harris, patogenetická podle Díaze

Optimální postup: konzervativní léčba.

Možný postup: perkutánní osteosyntéza dráty, u otevřených zevní fixace

Nevhodný postup: dlahová osteosyntéza

ZLOMENINY DISTÁLNÍ EPIFÝZY TIBIE 3. A 4. SALTEROVA TYPU

Klasifikace: anatomická Salter a Harris, patogenetická Díaz

Optimální postup: nedislokované: konzervativní léčba, dislokované: otevřená (zavřená) repozice a osteosyntéza (K-dráty, dráty se závitem - FFS, šrouby, vstřebatelné šrouby).

Možný postup: je-li úspěšná: zavřená repozice (konzervativní léčba)

Nevhodný postup: dlahová osteosyntéza

ZLOMENINY TALU A KALKANEA

Klasifikace: zlomeniny talu: Marti; zlomeniny kalkanea: Essex-Lopresti, Rasmussen a Schantz

Optimální postup: nedislokované: konzervativní léčba. Hrubě dislokované: překlad na specializované pracoviště. Zde zavřená nebo perkutánně instrumentovaná repozice a miniinvazivní osteosyntéza dráty, šroubem nebo drátem se závitem (FFS).

Nevhodný postup: rozsáhlá otevřená repozice

ZLOMENINY METATARSŮ

Optimální postup: konzervativní léčba

Možný postup: u seriových nebo hrubě dislokovaných otevřená repozice a nitrodřeňová osteosyntéza K-dráty

ZLOMENINY ČLÁNKŮ PRSTŮ NOHY

Optimální postup: nedislokované: konzervativní postup, palec sádrová fixace, 2. – 5. prst náplast'ová fixace. Dislokované: palec repozice a sádrová fixace, výjimečně nutná osteosyntéza, 2. – 5. prst: repozice a náplast'ová fixace.

© P. Havránek podle předlohy v Acta Chir. orthop. Traum. čech, 66, 1999, s. 57-61.

□ [Klinika dětské chirurgie a traumatologie 3. LF UK a FTNSP, Centrum dětské traumatologie, Fakultní Thomayerova nemocnice, Vídeňská 800, 140 59 Praha 4,](#)
 ☎ 261 083 770; mobil: 603 422 753; Email: petr.havranek@ftn.cz

Recenzovali: za Traumatologickou komisi ČSOT: doc. J. Bartoníček, doc. T. Trč (FN Motol), prim. T. Pavelka (FN Plzeň)
 za Traumatologickou sekci ČPCHS: dr. T. Pešl (CDT Praha Krč), dr. J. Preis (CDT Hradec Králové), doc. P. Gál (CDT Brno), prim. P. Polák (CDT Ústí n/L)